

IN MEMORIAM Разделихме се и с Марин Матев

Приживе той беше неуморен присмехулник и многостранен лидер. С неговите 88 години и 8 месеца Марин наистина беше живата история не само на Професионалния хор на слепите "Академик Петко Стайнов", но и на Съюза на слепите в България. 22 години е член на съюзната ЦРК, два мандата неин зам.-председател, 36 години е председател на Взаимоспомагателната каса към Съюзната централа и Професионалния хор, десетина мандата е синдикален лидер в този хор. В професионалния хор работи от неговото основаване през 1948 г. до 1991 г. като артист-хорист в теноровата му партия. Работил е също и като управител на съюзните почивни станции в село Шипково и във Варна.

Марин Матев е роден на 15 януари 1928 г. в село Дамяново - Севлиево. Родителите му са дребни земеделски стопани. Те си имат и една дъщеря с нормално зрение, и още едно невиждащо момче - Васил, известен есперантист от Дряново. Марин завършва Държавния институт за слепи (сега Училище за деца с нарушено зрение "Проф. Иван Шишманов").

На 25 септември в ранни зори Марин Матев се преселва в по-добрия свят. Погребението се извърши в Дряново на следващия ден. От името на ССБ по заръка лично на председателя Васил Долапчиев бе поднесен огромен венец. Поклон пред светлата му памет!!!

Ангел СОТИРОВ

ЗА НАЦИОНАЛНОТО ЧИТАЛИЩЕ НА СЛЕПИТЕ Любимото читалище и неговите седенки

След три години и три месеца 80 души сме се събрали да чуем отчетите и плановете на любимото читалище. Предишното събрание изтъкната столична журналистка квалифицира като "седянка", а сегашното, особено в частта му за избора на председател и ръководство, може да се определи като не съвсем лош цирк. Предложената квазикомисия по избора включваше лица, които щяха да предложат досегашния председател, и без особени задръжки да се самопредложат за членове на новото ръководство. Но Асен Стоянов, председател на Контролния съвет на не по-малко любимата кооперация на слепите, ги изпревари и издигна кандидатурата на досегашния председател г-н Спас Карафезов, на когото уж много му се искало да попредседателства още някой друг месец. Трябваше изглежда да послушаме премъдрия Хари Хараламбов и преди три години да изберем Спас Карафезов за пожизнен председател. Та нали папите и патриарсите са с пожизнен мандат?! И тогава възрастта на кандидата за читалищен лидер беше доста патриаршеска! 79 години без 20 дена!!! Еее, щяхме да се лишим от сегашните си срещи, от сегашните майтапи и забавления, от обилната закуска... Но щяхме да спестим някоя пара, трийсетина литра бензин, ценно време и негативни емоции.

Добри думи можем да кажем за отчетните доклади на Настоятелството и Проверителната комисия. Дано не съм се заблудил, но те ме впечатлиха с тяхната структурираност, стегнатост, разбира се, без да страда пълнотата им. Сериозни са постиженията на читалището при развиването на неговата електронна библиотека, чиито заглавия вече броят над 11 хиляди. Стотици нейни ползватели от цялата страна са дълбоко признателни на читалищното ръководство, респективно на Илиана и Гюнер.

Похвала заслужава и дейността по набиране на допълнителни парични средства, разгръщана най-вече от читалищния председател.

Студентката Ваня Димитрова изказа развълнувано своето силно неудовлетворение от качеството на брайловите книги, издавани от читалището, чийто срок на годност бил като на брайлово списание. Наскоро чела брайлова книга на 10-годишна възраст и нейните точки били доста изтъркани. Попита също защо брайловата книга не е вече приоритет на брайловото читалище, защо конкурсите по брайлово четене се преместиха от читалището на "Цар Симеон" 110 (в Центъра за социална рехабилитация и интеграция на лица със зрителни увреждания). Ваня предложи читалището да организира фестивали за художествено брайлово четене. Според нея подкрепата на читалището за художествената самодейност напоследък е поотслабнала.

Заразен от примера на Ваня, и аз се окуражих да направя някакви критични забележки към председателя, още повече че съм най-големият му хвалител. За мой срам съм написал две пространни похвални слова за него, публикувани в 4-5 медии. Опасявах се, че Карафезовите клакьори ще неутрализират критикарския ми порив с бурни аплаузи. Клакьорите омилостивих, като дебело подчертах, че аз като най-големия хвалител на Спас Карафезов вероятно имам право и на две-три критични думи. Позовах се на хора, на чиято експертиза се доверявам и според които брайловите принтери са малко в повече, отколкото са читалищните нужди. Предложих на евентуалния кандидат-председател, след като толкова драпа за работа и му се изкарват пари, да го направим читалищен секретар, та да се наработи и напечели, а за председател да си изберем отдавна готвения от самия Карафезов д-р Иван Янев. Упрекнах отново досегашния ръководител на читалището в безогледен клиентелизъм, посочвайки и съответен пример.

Въпреки преклонната си възраст, а може би и поради нея, почти четвъртвековният читалищен лидер изглежда добре помни поговорката "Керванът си върви, кучетата си лаят"!!! Кучетата (Ангел Сотиров, Владислав Кацарски, Хари Хараламбов, Ивайло Маринов и др.), след като са си кучета, трябва непременно да джафкат по кервана (Спас Карафезов). А керванът, натоварен с власт, престиж, егоцентризми, естествено, и с отговорности, си върви съвсем невъзмутимо по своя път. И сякаш не се сърди на лаещите особи. А ги подминава с разбиране, готов и на тях да подхвърли корички хляб. Свърхартистичният стил на ръководителя Карафезов ми е известен отдавна. От времената, когато беше зам.-председател на ССБ, а аз негов черноработник. Около него пак царяха хаос и безпорядък. И нещата му въпреки това вървяха криво-ляво. Изглежда и тогава той си имаше Божията подкрепа. Определено имаше подкрепата на своите началници и покровители, които си въобразяваха, че поради бликащите му инфантилизъм и разпиляност могат от раз да се отърват от него по всяко време. Именно това ги правеше снизходителни към всякакви негови пропуски, грешки и гафове. А масата сесебейска се кефеше, че и тяхното началство си има кусури в изобилие и че е толкова смехотворен и забавен. Отново нито една централна масмедия не беше зачела с вниманието си отчетно-изборното събрание на Националното читалище на слепите "Луи Брайл 1928". Идентифицирахме без особени усилия четирима журналисти - представители на специализирани медии от София и Пловдив. Не е изключено точно те да понасапунисат самозабравилите се службоговец и безподобен шмекер Спас Карафезов. А може би е съвсем нормално нашият персонаж да търси неистово и то без да подбира средства осмисляне на своето пенсионерско всекидневие посредством работата на ползу слепите хора. И така да си докарва някоя пара над пенсията - било за безработни деца, било за внуци. А моралът, демократичните принципи - кучета ги яли!!! Те са приказки за наивници.

Отсъствието на външни медии частично се компенсира с присъствието на някои гости и на трети външен дипломиран психолог. Сигурно той се е разтапял от професионална наслада поради феномените, на които се е натъкнал. Не знам къде ще бъдат публикувани неговите анализи и заключения, за да им хвърля един поглед.

С пасторския си глас, с развихрено слагачество и с набора си от куртоазни въпроси той успява да очарова много неவிждащи хора. Помагат му също и добре отработените клиентелистки подходи - на този хонорарче, на онзи наградка, на трети дребно спонсорство. И ето ти Спас Карафезов няколко десетилетия е суперикона за много зрително повредени от София и дълбокия прованс. И никой от тези хора като че ли не би го заподозрял за нищо на света в груб материализъм и безочлив комерсиализъм. За да схванеш неговата истинска същност, същността му на стар шмекер (и то много печен), трябва да поработиш с него по-отблизо и то не година-две. Надали е случайно, че преди 26 години работещите в

писание "Зари" вкупом и без колебание му гласуваха вот на недоверие. И светкавично се отърваха от натрапения им главен редактор. И че поетът Владислав Кацарски, а поетите са нашите живи пророци, квалифицира наскоро Спас Карафезов като "еталон на безочие". Аз бих добавил "и на наглостта"! Да, безочлив и нагъл на n-та степен!!!

Преди четири-пет години Спас Карафезов под път и над път прокламираше своето предстоящо оттегляне от председателското кресло. Споделяше дори, че вече бил подготвил и човека, достоен да го наследи. Заявяваше дефинитивно, че неговата спасителска акция в читалището е безвъзвратно приключила. И че той е вече изцяло готов да връчи председателския жезъл на д-р Иван Янев, май малко може би поуморен от дългото чакане на това невероятно събитие. Но през лятото на тази година съвсем изненадващо той стъписва даже и най-близкото си обкръжение с горещата си, почти коленопреклонна молба да му дадат още само девет месеца - до юни следващата година. И тогава, малко преди рождения си ден, този път наистина без никакви шмекерувания щял да изостави суператрактивната читалищна "баница". Ееее, щяло да се похарчат малко пари за ново изборно събрание, но колко пари той лично през 24-те години е осигурявал. Успокоил свръхприближените си, че щял отвреме навреме да идва в любимото ни читалище на кафе и размумка. Те въздъхнали облекчено, силно обнадеждени.

А пък Йордан Йосифов - Адмиралът свидетелства убедено пред мен, че нашият любим председател точно през това лято отново бил узрял за окончателно оттегляне от поста си, но уж клиентелата Карафезова силно възроптала и го кандърдисала с триста зора поне за още един, макар и непълен мандат. И той решил да направи поредната своя жертва на ползу слепого брата.

Председателстващият събрание по време на избора д-р Иван Янев си призна чистосърдечно, че нямат никаква готовност за таен избор. Но ако сме правели таен избор, той щял да продължи чак досред нощите. А и бирата щяла да се стопли... И с тези си супераргументи той ни насочи към по-малко времеемкия явен избор. Отново в гласуванията участваха хора, които въобще не са си плащали членския внос години наред (Снежка Кирчева - 2014, 2015). Или пък въобще не са членове на читалището - фрапантният случай с новоизбрания член на Настоятелството Димитър Димитров - Багера. Една териториална организация само с две хонорувани лица дава на своите отчетени членове картончета за гласуване и за кльопачката след това. Читалището със своите 17 служители силно се затруднява да предотврати участието в гласуването на лица с неуредено членство. Впрочем няма ли опасност това суперлежерно отношение към организирането и провеждането на избора на ново читалищно настоятелство, тези несъмнени пропуски и гафове да направят самия избор не съвсем легитимен и евентуално да затруднят и самата регистрация на новото ни ръководство.

В края на краищата с груби манипулации, задкулисни игри, изобилен хленч, горещи молби и безброй самоунижения Спас Карафезов додрапа пак до бленуваната властова позиция и до заветния тлъст хонорар. Но не е луд, който яде зелника, а който му го дава!!! И въпреки желязната режисура и свръхнечистоплътната игра, от 80-те участвали в събрание този път трима гласуваха против ненаситния за власт кандидат-председател, осем се въздържаха, а пет най-демонстративно не участваха в гласуването. Избрани бяха анблок и шестимата стари членове на Настоятелството, посочени от самия новоизбран председател, плюс новите членове - Ваня Димитрова и Димитър Димитров - Багера. От ваше и от мое име да им кажем "на добър час" в това поприще!!! И да се надяваме, че малката свежа струя в читалищното ръководство ще динамизира със своите иновации поотегчените досегашни негови членове, ще ги зарази със своя младежки ентузиазъм.

Някои от читателите не без основания могат да си помислят - "Какво се е заял Ангел Сотиров с колоритния стар човек?". Или да го сметнат като свирепа възрастова дискриминация. Нали той все пак върши някаква работа. Има ли значение неговият морал?! Че има ли морални ръководители? Където има политика - няма морал, а където има морал няма политика (Любомир Драмалиев)!!! И аз започвам да се притеснявам да не съм пак попрекалил с тъмните краски. Но нали почти две десетилетия Спас Карафезов е зам.-председател точно по организационните въпроси на ССБ??? Изграден апаратчик и ошлайфан номенклатурчик отвсякъде!!! Нали има в екипа си и доста кадърни хора?! Тези последните да го съветват и озаптисват, да му поприкриват йезуитщината и да му посмазват гьонсуратлъка!!! Изглежда събранията могат да протичат и като весели седенки или още по-весели циркове... Но на тях присъстват и външни хора - гости, придружители, психолози, журналисти. Какво ще си помислят за организаторите на събрание, за 16-членния му екип!? А и за нас самите, които избираме такава

ръководство. И се сещам за крилатите думи на френския философ и дипломат Жозеф дьо Местр, че всеки народ има такова правителство, каквото заслужава!!!

Ангел СОТИРОВ

ИЗ ЖИВОТА НА ОРГАНИЗАЦИИТЕ Благоевград

На 8 септември 2016 г. в Благоевград се проведе първото регионално състезание по шоудаун. То беше предложено от регионалния председател на ССБ за Благоевград г-н Борислав Лазаров и подкрепено от управителния му съвет. Състезанието се организира изцяло от г-н Лазаров с финансовата подкрепа на регионалния управител на банка "ДСК" - клон Благоевград г-н Андров. То се осъществи и благодарение на доброто сътрудничество между регионалната организация и председателите на СКХУ "Достоен живот" - Благоевград, СКХУ "Пирин спорт 2013" - Благоевград и СКХЗУ "Пауталия спорт - 2005" - Кюстендил. В него участваха 10 състезатели мъже, представители на териториалните организации на слепите в Кюстендил, Дупница и Благоевград, също така и 5 състезателки жени. Жените се съревноваваха по системата всяка срещу всяка със съдия Анита Иванова, а мъжете в две групи, в които се игра всеки срещу всеки и първите двама от групите продължиха за оформянето на тройката. Съдия при тях беше Данчо Иванов. Дамите играха с голям хъс за победа и оформиха следната тройка - на трето място се класира Кънка Витова, втора - Росица Иванова (и двете са представителки на кюстендилската териториална организация), а първа стана Виктория Лазарова от Благоевград. След много оспорвани сетове тройката при мъжете е както следва - трето място спечели Емил Якимов, второ - Любомир Траянов (и двамата от благоевградската териториална организация), а първото място заслужено спечели Борислав Лазаров. Тройката при дамите беше наградена с медали от г-н Лазаров, а тройката при мъжете от д-р Екатерина Деливерска от Югозападния университет "Неофит Рилски" - Благоевград, съмишленик и приятел на благоевградската организация на слепите. Г-жа Деливерска многократно е помагала на организацията, за което и благодарим от сърце. Този чудесен ден приключи със страхотна вечеря с наздравици и песни.

***

На 13 септември 2016 г. председателката на кюстендилската териториална организация Стефанка Янкова, подкрепена от УС, организира екскурзия до Република Македония с участието на 28 души от организацията и екскурзовода Мая Андонова. Автобусът потегли от Кюстендил в 6 часа и се отправи към границата. Първата спирка на беше манастирът "Свети преподобни Гавриил Лесновски". Г-жа Андонова ни разказа историята му. Свети преподобни Гавриил Лесновски е един от тримата велики последователи на българския покровител свети Иван Рилски. Той е живял през XI - XII век. Роден е в с. Осиче, Паланешко. Произлиза от семейството на богати родители българи и получава добро образование. Когато станал на възраст, родителите му го сгодили за невяста от добър род. Скоро обаче годеницата му умряла. Тогава той постъпил в манастир и приел монашество.

С наследството, което получил от родителите си, Гавриил построил манастир с църква на името на свети Архангел Михаил в Лесновската планина близо до сегашния град Кратово. Преподобният отец събрал монаси, поставил им игумен, а самият той се уединил в планината, отдавайки се на пустинножителство и мълчание, като се подвизавал така 30 години. После той се завърнал в своя манастир и починал на 15 януари.

Манастирът се хареса на всички участници в екскурзията. По обратния път спряхме за обяд в град

Пробишип, където всички опитаха македонските плескавици и скопското пиво. Следобеда посетихме Кратово. На 60 км от границата с България разгледахме край село Куклица известното образувание "Каменните кукли" - 120 земни пирамиди с човешка форма. Начинът, по който са разположени в пространството, е познато като "Веселата сватба".

Направиха се много снимки и потеглихме към град Крива Паланка. След като пристигнахме в градчето, спряхме на паркинг и всеки имаше свободно време за шопинг, почивка или кафе. Върнахме се в България, доволни от прекараното време и получената информация.

Кънка ВИТОВА

Добрич

За един от оазисите в нашата родина

В деня на хубавия християнски празник на Вярата, Любовта и Надеждата - 17-и септември, екипът на Центъра за социална рехабилитация и интеграция - Добрич организира екскурзия до река Камчия. Включихме се около 30 ползватели на социалната услуга. Тръгнахме в 9.30 часа в отлично настроение. Социалните работници ни приветстваха и изразиха удовлетворението си, че ще бъдем заедно в този красив есенен ден. Сред разказани закачки и вицове неусетно стигнахме до набеязаната цел - устието на река Камчия.

Първата ни спирка бе новоразкритият Център по космонавтика с планетариум. Той е разположен в красива сграда в съседство с руско частно училище, собственост на Московската голяма община. Заедно с интересните технически експонати за Юрий Гагарин, кучето Лайка и други имахме възможност да разгледаме тренажор на космонавт. Всеки, който желаше, можеше да се снима на екзотичния уред. Запознахме се с важни факти около небесната ни карта, планетите, метеорите и въобще различните светещи през нощта обекти. Изслушахме внимателно презентация по темата, представена чрез мултимедия.

После се отправихме към реката, вливаща се в любимото ни Черно море. Там ни очакваха малки корабчета за кратък круиз. Вървейки по пътеката към пристана, разгледахме малките дюкянчета, предлагащи на туристите сувенири от областта, изработени предимно от керамика и дърворезба. Наслаждавайки се на свежия морски и планински въздух, заехме местата си по плавателните съдове. Разходката с корабче бе кратка - само 30 минути, но приятна и запомняща се. Лекият ветрец галеше лицата, а водата и вековните дървета - погледите. За сетен път се уверихме колко е красива нашата родина. Кътчето, разположено южно на 25 км от Варна, наречено устие на река Камчия, си струва да се посети от всеки българин.

Благодарим от сърце на директора и екипа на ЦСРИ за предоставената възможност да се докоснем до това интересно място и да се насладим на природните му дадености!

Калинка КОВАЧЕВА

Русе

УС на РСО Русе организира на 20 септември 2016 година екскурзия по маршрут село Черни Осъм - Троянски манастир - село Орешак - Ловеч. В екскурзията се включиха 50 човека от организацията ни. Първият обект, който посетихме, беше природонаучния музей в село Черни Осъм, където се запознахме с голямото разнообразие на животинския свят в Стара планина. На двата етажа разгледахме над 700 експонатата.

Следващата спирка от нашата разходка беше Троянският манастир. Всички се помолихме пред чудотворната икона на Света Богородица Троеручица и запалихме свещички за здраве.

От магазина в село Орешак си купихме керамични изделия.

На обяд бяхме в Ловеч и се нахранихме в едноименния хотел-ресторант. След това отидохме до един от символите на града - Покрития мост. Разгледахме магазинчетата по него и си купихме сувенири за спомен.

Последният обект, който посетихме, беше Етнографският музей, включващ Драсовата и Рашовата къща, където са пресъздадени битът и културата на заможните българи през XIX и началото на XX век. Вечерта, уморени, но доволни от разходката, се прибрахме в Русе.

Габрово

Най-успешният сезон за самодейците от РСО Габрово

Промените в структурата на ССБ предизвикаха обичайните страхове във вокалната група на незрящите дами от Дряново: "Закриха предприятието, вече не сме седалище на региона, репетиторът Славчо Атанасов напуска, новият РСО председател ще закрие групата!". Напук на катастрофичните прогнози и майсторски заплетени интриги става чудо - Стефка Пенчева кани естествения лидер на групата Даниела Асенова отново да поеме ръководството и тя приема; одобрени са всички заявки за участия и е осигурено на 100 процента тяхното финансиране; ремонтирани са двата акордеона; издирен е мистериозно изчезналият синтезатор. Под дебелия слой безхаберие, потънали в праха на споделяната безстопанственост, се появяват впечатляващо количество автентични носии и сценични костюми. И... пей, сърце!

Даниела пое групата в труден момент и под зоркия поглед на зрящи и незрящи хейтъри се справи блестящо. Тази изумителна жена с крехката фигура на момиче притежава мощна сила на духа, диамантен, но уравновесен характер, умения на талантлив мениджър, който консолидира творческата енергия на групата. Даниела е не само художествен ръководител, корепетитор и проникновен интерпретатор на българския фолклор - тя е певица с изключително дарование, чист и мек глас, уникален в своята звучност и орнаментика. Уникални са и гласовете на всяка от певиците в състава - благороден тембър, ярък колорит, богатство и красота. Тези жени пеят като школувани певици - с такава лекота и естествен артистизъм, с толкова емоция и интелигентност, сякаш са прекарвали живота си на сцена. Голяма част от репертоара групата изпълнява на три гласа. Точното интониране на

мелодията, спазването на височинните отношения на тоновете създават перфектния музикален строй и усещането за ансамбъл. "Те са перфектно спяти" - казва компетентното жури. "Те пеят като една" - казват удивените фенове и всички даряват дряновските моми с щедри аплодисменти.

С групата за ритмотерапия "Жар" при Центъра за социална рехабилитация и интеграция в Габрово сезонът привидно е по-спокоен. Не, че няма проблеми. Напускат танцьори, напират нови мераклии, ама аджамии. Трудно е два пъти в седмицата по два часа да се репетира, необходима е постоянна физическа кондиция. Хореографът Георги Ташев е съставил новата програма от три хора - "Ганкино", "Дайчово" и "Ръка". Трябва да се разучават нови стъпки, сложни фигури, много престроявания, усукани спирали - нужна е пълна концентрация. Завоюваните отличия и натрупаният опит не намаляват вълненията и сценичната треска.

Групата се състои от потребители на ЦСРИ и зрящи доброволци. Всеки вторник и петък сесията започва с екзерсиз. След репетицията на представителната група идва работата с начинаещите. Около обяд на хорото са всички - танцьори и потребители, специалисти и придружители. Често минувачи питат: "Сватба ли има?".

Важна фигура в екипа е музикалният оформител Тодор Георгиев. Той умело сменя музикалния пулт с фотоапарата или мобилния телефон. Негова заслуга са огромното количество снимки и клипове, а често и изненадващите папарашки попадения.

Танцьорките са влюбени в носиите. Най-впечатляващата част от тях е украшението за главата "сокай". С него е изобразена царица Теодора-Сара върху страниците на цар Иван-Александровото Четвероевангелие, съхранявано в Британския музей в Лондон.

С богатата си украса сокаят принуждавал жената да ходи с високо вдигната глава. Това не се харесвало особено на тогавашните управници. Свещениците анатемосвали курназ колибарките, дето се черкуват със сокай, защото с дългите кърпи гасели запалените на пода свещи. При тропането на хорото златните парички и многоцветните камъчета разнасяли най-чудни звуци и отблясъци. Гледали коравите балканджии хорото и краката им омеквали, а меракът опъвал до скъсване учкура на дънестите им гащи.

На всеки концерт нашите танцьори отново разгарят живата жар на българския дух - хорото. На сцената тези хора от вида "homo ludens" завладяват с неподозирана сила, виталност и свобода. Тайната е в иманентно присъщия на човека ритъм - като всеки удар на сърцето, като вдишването и издишването, в притегателната сила на цветната феерия, в стихията от движещите се звукови форми, буйни ритми и кръшни стъпки, в енергията на здраво стиснатите ръце. А може би е в пробудената искра у нас, хората, да създаваме красота и да изпитваме радост от сътвореното. И тогава, подвластни на магията, танцьори и зрители засияват, лицата се озаряват от усмивки и сърцата танцуват. И естествено и неудържимо идва - "Иху, иха!".

Възхищавам се на божествената ви дарба и удивителния талант!

Благодаря ви за посветеното време и усиления труд, за вдъхновяващите ви изяви и вълнуващите мигове на щастие, които дарявате на публиката!

Изяви, отличия и награди на съставите към РСО Габрово

Десети юбилеен републикански многожанров фестивал за хора с увреждания "Перник 2016":

ДВГ Росна китка" - почетен плакет;

Група "Жар" - златен медал.

Национален фестивал "Фолклорен извор" - село Царевец, Свищов:

Група "Жар" - златен медал;

ДВГ "Росна китка" - сребърен медал;

Василка Кичукова - бронзов медал.

Национален събор-надпяване "Авлига пее" - село Обединение:

ДВГ "Росна китка" - златен медал.

Празник на кратуната - село Гостилица:

ДВГ "Росна китка" - „Открытие на фестивала“.

Национален фестивал "Фолклорни пътеки" - парк "Незабравка", Габрово:
Група "Жар" - "Най-вдъхновяващо участие".

Съставите ни зарадваха публиката и на Националния събор на пенсионерите "От дума на дума, от песен на песен" - Дряново 2016, както и още с десетките си участия в концерти, празници и тържества в региона.

Стефка ПЕНЧЕВА

ИНИЦИАТИВА Докосни галерията

Така организаторите са нарекли чудесната инициатива, която ще даде възможност на незрящите хора да се докоснат в буквалния смисъл до света на изобразителното изкуство, както и до великолепия свят на скулптурата.

В "Квадрат 500" - филиал с представителната експозиция на Националната художествена галерия, се разкрива експозиция, приспособена специално за хора със зрителни увреждания. Инициативата принадлежи на Галерията и директора на филиала г-жа Слава Иванова, съвместно с фондация "Графия" и нейния председател Алберто Стайков. Осъществява се със средства на НХГ.

В момента експозицията включва 8 творби - четири живописни и 4 скулптурни.

Картините представляват шедьоври на известни художници, адаптирани във вид на тактилни карти или най-просто казано тактилни копия, даващи възможност на незрящия човек да добие представа чрез докосване. Описанията към всяка творба са на брайлов шрифт, включващ както български, така и английски текст. При добра осезаемост на пръстите хората лишени от зрение ще могат да "разглеждат" картините дори в детайли.

Подбрани са шедьоврите от националната колекция: "Автопортрет" на Захари Зограф, "Ръченица" на Иван Мърквичка, "Река Ерма край Трън" на Никола Петров и "Жътва в Чепинско" на Иван Ангелов. Желаящите да получат повече информация за картините и техните автори могат също така да се възползват от миниплейърите, които ще им бъдат предоставени на входа на галерията.

Аудио файловете все още са в процес на доработка, но и в момента съдържат основната информация за всяка една от художествените творби, както и кратка биографична бележка за нейния автор.

Тактилни карти с аудио описания представят и четирите от най-ценните скулптури, които могат да бъдат докосвани с памучни ръкавици. Това не намалява сетивността, но предпазва експонатите от захабяване.

За незрящия човек, по мое субективно мнение, скулптурата е по-достъпна за възприятие, тъй като представлява триизмерно изображение, често в естествен размер.

В проекта са включени скулптурните произведения: "Майка" на Иван Лазаров, поставена в централното фоайе, "Майка с дете" на Кирил Шиваров, намираща се в зала 11, "Отпуск" на Ангел Спасов - зала 12, и "Дух и материя" на Андрей Николов 0- зала 13.

Постепенно броят на достъпните за незрящи хора експонати ще се увеличава, тъй като началото на тази чудесна инициатива е поставено едва през месец август тази година. В централното фоайе е поставена и голяма книга на брайлов шрифт, представляваща карта на експонатите, която с нарастването на техния брой ще се обогатява.

Предоставянето на възможността незрящите хора да се докоснат до този вид изкуство въплътява стремежа на Националната художествена галерия към приобщаване към семейството на големите европейски музеи, както и желанието на инициаторите на проекта да запознаят хората лишени от зрение с шедьоврите, изложени в галерията и достъпни, поне досега, само за виждащите. Сама по себе си идеята е взета от световните музеи, където този вид достъпност съществува от години. Приятно и обнадеждаващо е, че тази практика най-сетне ще започне да се прилага и у нас. Официалното откриване на "Докосни галерията" се състоя на 13 октомври и вратите към приспособените за възприятие от незрящи експонати ще бъдат официално отворени за всички, желаещи да им се насладят.

Марина ПЕТКОВА

КУЛТУРЕН ОБМЕН Музикална вечер край Охридското езеро

Димитрина МИХАЙЛОВА

В края на септември група съюзни членове с ръководител председателя на софийската регионална организация Асен Алтънов участва в културен обмен в Република Македония. Поводът бе тържественият концерт, посветен на 70-годишната история на Македонския съюз на слепите. Нашият състав "Веселите момчета" получи специална покана за участие в празничния концерт заедно с македонски, албански, косовски, черногорски и сръбски изпълнители и състави. Както концертът, така и всички изяви на Македонския съюз на слепите преминават под надслова "И ние можем". Освен приветствените думи на председателя Жарко Селковски, който поздрави гостите и пожела здраве на всички, нямаше нищо излишно, а само музика. Интересното бе това, че леко кръчмарският стил от миналото вече е отстъпил на по-съвременен и по-западен маниер. Много приятно впечатление оставиха младата изпълнителка от Албания и двете момчета от Косово. Със задоволство мога да споделя, че въпреки недотам прецизното озвучаване на целия концерт, нашите "Весели Момчета" много зарадваха публиката. Официалното заключително честване на годишнината от учредяването на Македонския съюз на слепите ще се проведе на 20 октомври 2016 година.

Няколко човека от българската група бяха представители на една от най-популярните професии за слепи - работещи в бранша масажисти. За информация те вече си имат свое сдружение, което се оглавява от г-н Асен Алтънов, чиято основна задача е да помага за заемането на повече работни места от незрящите с такава квалификация.

В Скопие разгледахме единственото училище, в което могат да учат незрящите деца в Македония. То не е специализирано училище само за невидящи. В момента в него се обучават 54 ученици, от които само 16 са незрящи. Както и у нас, училището е пансион, имат си собствена печатница, която отпечатва на брайл необходимите помагала и учебници. За съжаление проектът, осигуряващ финансирането на тази дейност, изтича през март следващата година и оттам нататък нещата са съвсем неясни. Лично мен ме впечатлиха водещите пътеки във всички коридори - изключително релефни и добре осезаеми, а освен това имащи и отклонения към всяка врата на кабинетите.

Детската им градина е като в приказките - с миниатюрни легла, масички и столчета, много играчки и игри и дори с малки, ниски и много удобни мивчици. И обърнете внимание - дори да се посещава само от едно-две деца, тя работи!

Иначе нищо различно в образованието от това в нашата страна. Започват да учат от 6-годишни. След

завършване на осми клас желаещите могат да продължат да се обучават още четири години в същото училище по масаж и за работа в печатарския и книговезкия бранш. Завършилите масаж могат да продължат в полувисшите учебни заведения.

По думите на директора на училището - "Няма неவிждащ масажист без работа".

Македонските студенти получават стипендии от техния съюз и от учебното заведение, в което се обучават. Но забележете - само първата година! Ако студентът не е получил необходимият брой точки - 8 и половина от 10, или не си е взел дори и само един изпит, той не получава стипендия, отпада от обучение и губи студентските си права.

По информация на председателя на Съюза на слепите около 20 служители от социалното министерство на Република Македония са незрящи.

Нашите домакини бяха изключително любезни и внимателни. Разходиха ни из познатия ни от българския фолклор град Струга. Видяхме известните дюкяни за старинни занаяти. За съжаление не се повозихме на корабче в прословутото Охридско езеро, защото не тръгвало от Струга. Водата на езерото е толкова чиста, че човек може да види камъните по дъното и дори да се полюбува на двойка лебеди. Видяхме и много манастири и църкви, познати ни от исторически събития, свързани с българската история.

В църквата на манастира "Свети Пантелеймон" запалихме свещички за здраве, защото според някои историци там са погребани мощи на свети Климент Охридски, макар че по този въпрос информацията бе доста противоречива.

Особени атракции няма, но има много църкви и манастири, дори манастирът "Света Богородица", наричан българската църква, се намираше на метри от хотела, където ношувахме. Единственото нещо, различно от стоките, предлагани в нашите търговски вериги, е македонската "жълта ракия от тиквешкиот регион", с която всички македонци са изключително горди, но да ви кажа - не съжалявайте, защото по думите на наши добри познавачи - "Не е лоша, но нищо особено. Ние имаме по-добри".

В заключение изказваме своята благодарност на Столична община, която безвъзмездно отпусна микробуса, и личната си благодарност на неговия водач за търпението и внимателното отношение към нас.

ЛИТЕРАТУРА "Голямата червена книга"

Както обикновено, сутрешното кафе беше готово малко преди седем. Налях си и взех дистанционното на телевизора, за да избира някое от новинарските предавания. В този момент погледът ми падна върху книгата, която Петър Калинов беше ми подарил предишния ден. Имаше странно заглавие - "ГОЛЯМАТА ЧЕРВЕНА КНИГА", макар то сполучливо да се "връзваше" с цвета на корицата. Не по-малко интригуващи бяха и определенията за трите "спиращи дъха серии": убийствена поезия, тежка проза, безпощадна публицистика. Реших да хвърля един поглед, разгърнах страниците и...

Когато отново дойдох на себе си, преваляше осем. Бях прочел на един дъх стиховете, в които освен талант и поетично майсторство имаше много страст, внезапни обрати на мисълта и чувствата, които критиците май наричат "поанта", искрена човешка болка и ненатрапчива мъдрост - за тях, слава Богу, няма измислени термини. (Моля за извинение, но ми е много трудно да анализирам поезия - респектира ме вложената в нея спонтанна енергия на словото, шлифованата до блясък лаконичност, както и куп други съставки на поетичната магия...) Бях наченал и "тежката" проза, оказала се толкова свежа и увлекателна, че рискувах да закъснея за работа, ако с усилие не се откъснех поне временно от

нея.

Да, страниците вече не оживяваха пред очите ми, но не преставах да мисля за прочетеното. Първото, което ми хрумна, беше, че Калинов е автор със своя територия. Спомних си, едва ли съвсем случайно, за Стайнбек - любим мой писател още от младежките години и за неговия измислен квартал Тортила Флет, който туристите продължават да търсят в околностите на Монтерей. Помислих си, навярно също неслучайно, за Радичков и неговото родно село Калиманица, погълнато от водите на язовир "Огоста" в средата на 80-те години на миналия век. Само че територията на Калинов бе реална и съществуваше съвсем спокойно и до ден-днешен - това разбрах няколко дни по-късно, когато вече бях прочел и трите "сери". Неговата територия бяха най-вече Панчарево и Кокаляне, като бегло се споменаваха и още две села в близост до София - Казичене и Пасарел. (Ще издам една малка тайна - самият автор живее в Панчарево, въпреки че немалка част от живота му е преминала в близост до столичния Орлов мост.) Имаше още един елемент, който трайно присъства в "запазената" територия на Калинов. Това беше Пътят. Но пътят не като шосе или релси, не като средство за придвижване от точка А до точка Б, а като цел сам по себе си. И тук той поне за мен асоциативно се родеше с друг култов автор - Джек Керуак и неговия знаменит роман "По пътя". (Неслучайно споменавам тези три големи писателски имена; запомнете ги, след малко ще разберете защо!) Героите на Калинов обичат да пътуват, те пътуват и в двете му белетристични творби: "Не`ква такава история" и "Един Джулай завинаги". Привидно пътуването им има цел, начална и крайна точка, но в случая не това е най-важното. Бих казал дори, че не е важно изобщо. Важното е това, което се случва по време на самото пътуване, но за него не бива да се разказва, то трябва да се прочете и съпреживее, тъй като и по време на пътуването не се случват никакви грандиозни събития. Спорейки и пиейки, хълцайки и гушкайки се, героите на Калинов просто разкриват себе си. От време на време авторът деликатно им помага с лаконични характеристики. Като тази например: "Денев няма проблеми с духовното. Защото духовното е усложняване. Денев няма проблеми с материалното, защото и материалното е усложняване. Денев няма проблеми. Защото проблемите са усложняване. И когато се премахнат усложняванията по принцип, остава и всичко останало в действителността".

За внимателния читател сигурно е станало ясно, че героите на Калинов, както вече свикнахме да ги наричаме (въпреки че в тях няма нищо кой знае колко героично), са нестандартни. Почти маргинални типове. И определено чешити. По това те си приличат с релефно изваяните от тримата споменати по-горе писатели образи. Но не само по това. Ето как завършва "Един Джулай завинаги": "Отпихахме, мезехме, слушахме монотонното движение на автомобила и се чудехме дали пък свободата не е по-важна и от пътя, и от постигането". Чувството, желанието, стремежът към свобода са същностна черта на колоритните млади сърдитковци на автора. Нищо, че в повечето случаи самите те не знаят нито защо им е, нито какво точно да правят с нея. И тогава започват вечните словесни, футболни и юмручни спорове между "панчарци" и "кокалци" ("Война на цивилизациите"). Но такава е нашето време, намира ни с неизменната си блага усмивка Калинов, а и не се знае кога стремежът към свободата ще ни потрѳба, тъй че е добре да го има!

Ала колкото е той великодушен, нюансиран, обичлив и всеопрощаваш в прозата си, толкова е прям, категоричен и гневен в своята публицистика. Тук полутонове няма, тя с право може да се нарече "убийствена". На мушка са взети фалшът и конюнктурното политическо нагаждачество, агресивната просташина, превърнатата нередко днес в норма на поведение, чуждопоклонничеството и безогледната алчност... Срещу тях писателят насочва своите две най-мощни оръжия - настойчивото напомняне за славното българско минало и светлите български имена - от Левски и Алеко до Стамболов и Петър Дънов, както и упованието във вечните християнски добродетели, от които със сигурност ще се нуждаем все повече и повече в обърканото бъдеще, което ни очаква.

Не знам точно защо, но на мен особено много ми хареса един скромнен "материал" в края на книгата, озаглавен "Да подскачаш не е лесно". Историята е протичка - през 1997 г. в Журналистическия факултет, където Калинов е първокурсник, се организира подписка против опита на Николай Добрев да състави правителство. Обзет от общата еуфория, авторът се присъединява към мнозинството, но когато същото това мнозинство започва да скандира "Кой не скача е...", той избира самотата, гарнирана с едно горчиво кафе и няколко цигари, пред фанатичната тълпа, в която е и любимото му момиче. Ето как завършва тази история: "Следващия път, когато ми се наложи да избирам между славата, богатството и още нещо и две изречения, в които вярвах, избрах двете изречения. По случая

сега бачкам за хората с увредено зрение в България като коректор и момче за всичко и съм благодарен на Господа, че ме е срещнал с най-прекрасните хора на света, които ме чувстват и възприемат такъв, какъвто съм. А и не ме карат да подскачам!"

Когато едно заглавие ми е харесало, обикновено се връщам към него, след като прочета написаното. Защо то е тъкмо такова, какъв смисъл, какво послание носи ? Този път прозрението дойде неочаквано бързо - нали в Червената книга са включени застрашените от изчезване видове!

Светослав НИКОЛОВ

Из "Голямата червена книга" на Петър КАЛИНОВ

Платих си

Платих си
заемите
към света.
Бях пръв,
отново
съм
последен.
И вярвам
сляпо
в Любовта -
разпъната
на кръст,
но не и
победена.

Фламенко

Слушай,
комедианте,
не търси
изкуствени брилянти,
Любовта е
Новият Завет.
Страстни
китари,
танц
на тъмнокоси
красавици
и стихове
на стар поет -
"Amor pequeno,
Amor grande".

Малката любов.
Голямата Любов.
Малката любов,
от която бягаш.
Голямата Любов,
от която се страхуваш.

Малката любов -
момичето, с което
се обичате.
Голямата Любов
е Той,
Спасителят.
Доближи се
до нея,
приеми
Светлината Му,
позволи на
Вселената
да влезе
в душата ти
и ще видиш
Новия Завет -
страстни
китари,
танц
на тъмнокоси
красавици
и стихове
на стар поет.

Алонсо Кихана

Алонсо
Кихана
мечти
отчаяни
няма.
Има
малко
имане,
кранга
дръглива
и
мисли
лениви.
Кихоте,
заблуден
и
самотен,
не задавай
въпроси,
яхни
Росинант
и
иди
във Тобосо,
грабни
Дулсинея,
Самодивата-фея,

върни се
в Ла Манча,
ожени се
за нея,
купи й
хортензии
и
вечно
ще имаш
Алдонса
Лоренсо.

Алдонса
е
страшна
мадама -
мечтата
на
дон
Алонсо
Кихана.

Стенописите

На трийсетина километра южно от София в типично красива българска местност се намира Пасарелският манастир "Свети апостоли Петър и Павел". Манастир - силно казано. Има мъничка църквица и няколко опита за други постройки. На първо четене - нищо особено. Вратата на скромния храм е толкова ниска, че дори човек със среден ръст трябва да се наведе, за да влезе в него, без да си удари главата. Всички усещания за незначителност обаче спират дотук. Веднъж пристъпиш ли по пода от дялани камъни на тази светиня на християнството и нашенското, веднъж огледаш ли с погледа на невинно дете стенописите, разбираш, че на това място има повече Господ, отколкото в най-голямата катедрала на света. Всичката красота, всичката любов на Българското възраждане може да се прочете на изстрадалите от влагата и човешката немарливост стени! Изкуството на зографите от Самоковската и Дебърската школа е толкова уникално и оригинално, че не подлежи на описание с думи. Най-добре е всеки, който има желание, да отиде, да види и да почувства. Аз мога да дам само един единствен жокер - забравете Марк Шагал, родните майстори стигат много по-преди и много по-далече от него! Заинтригувахте ли се!? Има си хас да не се заинтригувате! Това е, защото още не сте чули неизбежното българско "но". Затова не бързайте да яхвате автобусите, велосипедите и автомобилите. Чуйте гласа на неизбежното българско "но"!

Църквата на Пасарелския манастир е прекрасна, но по време на оная власт, която "проповядваше" атеизъм, е била превърната в обор за домашни животни. Стенописите в църквата са още по-прекрасни, но по тях висят автографите на стотици "Гошовци" и "Тошовци", чийто интелект със сигурност е бил в пъти по-малък от този на вече споменатите домашни животни. Би било най-прекрасно да се отделят средства за реставрация и съхраняване на тази светиня, но днешната власт, по-кофти и от вчерашната,

предпочита да строи молове и други вертепи на пошлостта и консуматорството, които тъй или иначе превръщат хората в домашни животни.

Май се разгневих повече, отколкото трябва, а не бива. Знам, че сме добри хора. Ще отделим по някой лев от залька си и за това кътче на българщината. Ще успеем ли обаче да възстановим стенописите в Храма на душите си!? Ще успеем ли да преоткрием ония късчета любов, топлина, красота, които са водили дедите ни, когато са създавали своите шедеври!? Способни ли сме да бъдем предани на Доброто като тях!?

За мен няма по-дразнещ постулат от този, че битието определя съзнанието. То е все едно да ходиш на главата си и да очакваш, че краката ти ще мислят вместо нея. В тая насока много ми харесва една теория на автора на "Прекрасният нов свят" Олдъс Хъксли, че ние всъщност правим нещата наопаки. Опитваме се да създадем устойчиво общество, без да съградим устойчиви хора. Е, как да изваем устойчивия човек, когато дръзко и безотговорно рушим стенописите на Доброто в Храма на душите ни!?

юли, 2014

ПОКАНА Общо събрание на ФСХЗУ

Управителният съвет на Федерация "Спорт за хора със зрителни увреждания", на основание чл. 26 от ЗЮЛНЦ и чл. 16 от Устава на Федерацията, свиква Общо събрание на 11.12.2016 г. от 14.00 часа в Почивна станция "Поп Харитон" - Дряновски манастир, гр. Дряново.

Заседанието ще протече при следния дневен ред:

1. Отчет на ръководните органи на Федерация "Спорт за хора със зрителни увреждания".
  - 1.1 Отчет на УС.
    - 1.1.1 Съдържателен отчет.
    - 1.1.2 Финансов отчет.
  - 1.2 Отчет на КС.
2. Утвърждаване на бюджет на федерацията за 2017 г.
3. Утвърждаване на спортен календар за 2017 г.
  - 3.1 Утвърждаване на държавен спортен календар за 2017 г.
  - 3.2 Утвърждаване на международен спортен календар за 2017 г.
4. Информация по въпроси от текущ характер.

София,
01.10.2016 г.

ПРАЗНИЧНО Петковден

На 14 октомври Българската православна църква почита празника на преподобната Параскева (Петка) Търновска - Петковден.

Света Петка, наречена още Българска, е родена в град Епиват на Мраморно море през XI век. Води благочестив живот, а след кончината и? нейните мощи, които притежават целителна сила, се превръщат в символ на борбата за съхраняване на християнската култура от ислямската асимилация. Цар Иван Асен II ги пренася в Търново, където се пазят до превземането на старата столица. След това са пренасяни на множество места, докато накрая намират покой в румънския град Яш, където са и досега.

Празникът в чест на света Петка - Петковден, се смята за завършек на лятото и есента, а с това и на активния стопански цикъл. По традиция се правят курбани, сборове и служби за здраве и плодородие. На този ден обикновено става заплождането на домашните животни, известно още като "овча сватба" или "мърлене".

В християнската митология света Петка се почита като покровителка на жените и техните домашни дейности - предене, тъкане, кроене, шиене.

В района на Тракия около Петковден се правят специални жертвоприношения на черни кокошки. На Петковден се месят колаци, като най-големият от тях се нарича на света Петка. Хлябът и къщата трябва да се поръсят със светена вода и цялото домочадие да се поклони трикратно на погачата. Обредната трапеза включва овче месо, курбан чорба, яхния с праз, сарми.

В някои райони денят е женски празник. Правят се питки, намазани с мед и наречени на светицата. След литургията най-възрастната жена коли петел или кокошка, от които се вари курбан, като това става на високо място или край извор с целебна вода, посочен от светицата. Свещеникът освещава курбана и започва женския празник.

Използван източник:

www.monitor.bg

ПРЕМИЕРА Презентираха шестата книга на Ангел Сотиров

Точно в десет без една минута на 28 септември т. г. кметът на село Васил Левски, област Стара Загора Димо Банев откри презентацията. Тя се случи в клуба на селското читалище. Кметът брилянтно представи автора на книгата "За българските бежанци от Караклисе и за техния говор", прочете съдържанието ѝ, чете и отделни откъси от нея. Даде думата и на автора Ангел Сотиров, който подчерта пред своите съселяни, че първото представяне на книгата е тук, в село Васил Левски - Старозагорско, караклисейските предци на чиито жители са главна нейна тема. Сотиров благодари на главния организатор на събитието Христо Славчев - секретар на читалището. Той изрази своята дълбока признателност и на консултанта си Димитър Ангелов Крушков, който в голяма степен е автор и съавтор на някои текстове от книгата. Не пропусна и спомоществателите на книгата д-р Велина Чинчева, Неда Кленска и Живка Стоименова. Кметът изказа съжаление, че разбрал за срещата много късно, ако е знаел по-навреме, е щял да покани гости от други селища и институции. Накрая той горещо препоръча настоящето събитие непременно да се отрази в читалищната летописна книга. Същият предложи на читалищното настоятелство да подпомогне автора със 100 лева. Ангел Сотиров пък от своя страна обеща да подари 20 броя от въпросната книга на кметството и читалището - по 10 екземпляра за всяка институция.

На тържеството присъства почти целият елит на селото - бившият дългогодишен кмет Динка

Димитрова, председателят на потребителната кооперация "Житен клас" Катя Димитрова, членът на Настоятелството на Националното читалище "Луи Брайл 1928" Керанка Милушева, председателят на местното читалище Искрен Вехов, най-големият предприемач на селото и негова несъмнена гордост д-р Самуил Вехов и както вече споменахме в самото начало - настоящият кмет в двете си качества - като ВИП гост и перфектен промотър. Авторът на книгата и част от елита си размениха визитните картички и си обещаха бъдещи контакти.

Ангел Сотиров е автор и на книгите "Слепите в огледалото на другите" (2000), "Българските организации на слепи - вчера и днес"(2004), "Рехабилитация на хора с нарушено зрение"(2007), "Зелени графомании"(2011). С Албена Алексиева той е съавтор на книгата "Кучето-водач".

И по майчина, и по бащина линия Ангел Сотиров е потомък на бежанците от Караклисе. Оттам идва дълбокият и траен интерес към тази проблематика. И нещо твърде любопитно - доколкото ми е известно, това е първата негова книга с тематика извън проблемите на слепите, на техните организации и рехабилитация.

Както е обичайно, промоцията завърши с почерпка и то сякаш доста щедра. Авторът почерпи с карнобатско вино и фъстъци, а секретарят на Народно читалище "Димитър Ангелов 1932" - с безалкохолно и сладки. По време на пиршеството се организира продажба на книгата, към която се прояви неочаквано доста голям интерес, може би поради суперпромоционалната цена, на която тя се предложи. За изненада на присъстващите и на самия автор Михал Кирев закупи наведнъж три книжки. Трогнат до сълзи, Ангел Сотиров му връчи визитната си картичка и му се врене, че непременно ще пият по бира. По бира, за на добър час на книгата към читателите!!!

Михо СОТИРОВ

Из "За българските бежанци от Караклисе и за техния говор"

Ангел СОТИРОВ

II. ЗА КАРАКЛИСЕ И ЗА БЪЛГАРСКИТЕ БЕЖАНЦИ ОТТАМ

2. ПЪРВИТЕ БЪЛГАРСКИ БЕЖАНЦИ ОТ КАРАКЛИСЕ И ТЕХНИТЕ ОПИТИ ЗА ЗАСЕЛВАНЕ В ИЗТОЧНА РУМЕЛИЯ

Изминали са вече над 130 години от времето на Руско-османската война през 1877-78 година, след която част от българите, живеещи в Караклисе, го напускат и се отправят на север към Източна Румелия. Баба Стана, баба на учителя Димитър Димов, тогава по нейни спомени е 14-годишна и е пътувала през по-голямата част от прехода на магаре. Тя е починала през 1962 година на твърде преклонната възраст от 94 години. Посредством тези сведения, любезно предоставени от нейния внук и мой братовчед Димитър Димов, мога да предположа, че годината на първото напускане на Караклисе от българските му жители най-вероятно е 1882. Хипотетично е възможно и отпътуването да е станало една година по-късно, сиреч 1883, като се има предвид, че тези тогавашни поколения декларират обикновено не навършените години, а годините, които са започнали.

Сред тях са и моите предци по бащина линия - братята Апостол, Георги и Славчо, синове на Стайко Чилингира, и тяхната сестра Вашилка. С тях пристига също и Георги Вълков, сдобил се с прякора "Карнабата" - баща на майка ми. Това си прозвище той получил в резултат на негово пребиваване в

град Карнобат. В Аладаалии Апостол поставя началото на рода Пастоллар, А Славчо - на рода Чилингирия. Дядо Георги и баба Каля Вълкови имат четири деца - Георги, Рада, Хрисана и Тонка (моята майка). Сред своите съвременници Георги Вълков - Карнабата се помни, разказва Димитър Ангелов Крушков, като атрактивен водещ на селската джамала по време на Сирни заговезни в село Левски. Той бил всепризнат майтапчия, ръсещ своите бисери на турски и български.

Тази първа вълна български бежанци тръгват от Караклисе, както вече споменах, най-вероятно през 1882 година - само четири години след решенията на Берлинския конгрес. Изглежда, след като разбират, че селото им твърдо остава в рамките на Османската империя, част от българските семейства, определено много по-малката част, решават да се преселят по на север в Източна Румелия. На базата на сведенията от трите посещения на акад. Милетич през 1913-1914 година, че българските семейства в Караклисе са "до 130", а това е само 30 години след като първите караклисейци емигрират за Източна Румелия, и също имайки предвид броя на първите караклисейски родове, заселили се в Аладаалии, предполагам, че числото на тези емигрирали тогава семейства е не повече от двацетина. Към тях се присъединяват и семейства от Крушево, най-вече свързани с Караклисейци по роднинска линия. Младият краевед Живко Каранейчев от Стара Загора предполага, че в този бежански поток има семейства и от Димотика. От Крушево е семейството на Златин Петков - Крушевлията, чиято съпруга Мара (сестра на Петко Чанков Мандаджиев) е от Караклисе, и тяхното единствено дете - синът им Димитър. Това семейство в Аладаалии впоследствие поставя началото на рода "Крушкови", посредством внуците на дядо Златин Крушевлията - Христо Димитров Крушков и Ангел Димитров Крушков. Освен двамата си сина, Димитър Златинов Петков има и четири дъщери - Златена, Кера, Хрисана и Мара. От Крушево (Димотишко) е също Петко Георгиев Граматиков - Крушевлията, който със своите братя Тоню и Радю първоначално се заселват в Гюл бунар (Розов кладенец). Впоследствие Петко Граматиков се премества в Аладаалии. Той е баща на Димитър и Атанас Петкови. Димитър Петков е дядото на моя връстник и приятел Димитър Митрев.

Бежанците навлизат дълбоко в Източна Румелия, като стигат със своята покъщнина, едър и дребен добитък близо до Ески Заара (сега Стара Загора). Караклисейци първоначално отсядат в село Теке (сега Богомилово), намиращо се само на няколко километра западно от Ески Заара. В това село е роден и братът на моята баба Милка по бащина линия - Янко Неделчев Паламардъв, през 1882 година, по свидетелство на неговия внук по майчина линия Кольо Карамалаков.

Трябва да отбележа съвсем коректно, че съществува и мнението, че селото не е Теке (Богомилово), а село Ловец. И без да съм се ровил в Държавния архив, в регистрите за гражданското състояние, на базата на горното свидетелство на братовчед ми Кольо Карамалаков и на твърденията на други, достатъчно авторитетни за мен хора като Димитър Ангелов Крушков аз съм склонен да смятам, че селото, в което отсядат, е Теке (Богомилово). Естествено, не е изключено семейства от този първи поток да са се заселили и в с. Ловец - Старозагорско. За с. Теке (Богомилово), вече изглежда изцяло изоставено от дотогавашните си мюсюлмански жители, за което поп Минчо Кънчев в своята забележителна книга "Видрица" пише, че е "богато турско село - овце, кози, говеда, храни, пари" (Кънчев, 1985). Не успях да уточня колко дни, седмици или месеци са престояли в село Теке, но изглежда моите предци съвсем не споделят суперлативните оценки на поп Минчо за това село. И тези западнотракийски бежанци от Димотишката кааза (околия) стягат отново цялото свое движимо имущество и се насочват този път на юг от Стара Загора и се спират след четиридесет километра шосеен преход в село Аладаалии. Там те намират все още незаети от други заселници къщи и земеделски земи, изоставени от изселилите се мюсюлмани към териториите, все още подвластни на Османската империя. Селото силно им допада и с това, че само на около километър североизточно от него минава река, а на юг - съвсем от самото село започвала дъбова гора, която пък доста харесва и на техните кози - преобладаващия добитък, доведен от тези бежанци. Препатилите вече много преселници са били особено удовлетворени също и от модерния за времето си транспортен факт, че само на десет километра по шосето на юг от Аладаалии се стига до Търново-Сеймен (сега Симеоновград), покрай който минава и наскоро построената железопътна линия Белово - Едирне (Одрин). По време на Източнорумелийския период Търново-Сеймен е обявен за околия (1880 г.), в рамките на която е включено и село Аладаалии.

Разбира се, след години част от тези бежанци ще съжаляват, че са напуснали село Теке (Богомилово), може би най-вече поради близостта на въпросното село до Стара Загора. Те ще упрекват за това моя

дядо по майчина линия - Георги Карнабата, който изглежда е основният подстрекател за тръгването им към село Аладаалии. Той им разправял за гората и реката до това село, вероятно и за незаетите дворни места, и за безстопанствените земеделски земи. Откъде дядо ми е имал тази информация - не можах да разбера. На укорите от тъгуващите по Богомилово Георги Карнабата сякаш без особени угризения на съвестта си отговарял: "Еее, Георги Карнабатлията пак е кабаатлията (виновният)!". И тази негова закачлива фраза, израз май на лъжепокаяние и на добро чувство за хумор, той ще използва често и в други ситуации и ще я превърне в своя патентована самоирония. Въпросната крилата фраза на своя баща до края на живота си ще ползва и неговият син Георги Георгиев - Карнабата - мой вуйчо.

Бежанците от Караклисе, пристигнали в село Аладаалии цели четири години след Руско-османската война от 1877-1878 година, изглежда е съвсем нормално да заварят вече тук български семейства от околните селища. Някои смятат, че това е родът "Каравеля", други са на мнение, че това е родът Минчулар. Най-вероятно и двете твърдения да имат основания. Сигурно и двата рода, а може би и други домакинства от други близки селища, са изпреварили караклисейци при заселването на Аладаалии и неговата българизация и християнизация. С голяма вероятност можем да предполагаем, че родовете Пульолар и Чореня са дошли преди този първи поток бежанци от Караклисе.

Според войводата - поп Минчо Кънчев, в чиято книга село Аладаалии се споменава три пъти, това село до освобождението ни от османско владичество е чисто турско. Дългогодишният свещеник в моето родно село Димитър Илиев, дядо на актьора Димитър Карамалаков по майчина линия, също е споделял пред него, че в Аладаалии до Руско-османската освободителна война (1877-1878 г.) са живеели само бедни турци, работници на хасковския валия, което сякаш частично не се потвърждава от поп Минчо Кънчев. Във вече споменатата, изключително ценна негова книга "Видрица" авторът твърди на два пъти, че там е бил чифликът не на хасковския валия, а на Крачол Джафар Исмаил (Кънчев, 1985). В същата книга бунтовният поп Минчо се оплаква, че при първото си посещение е посрещнат за "добре дошъл" от турчетата на Аладаалии с камъни. Отървал го е чифликчията, с който поп Минчо Кънчев се познавал и който го е изпроводил донякъде по пътя му за Търново-Сеймен.

За съседното ни село Шеримет (сега Столетово) поп Минчо пише, че има училище с 20 ученици и че успял да основе дори и революционен комитет. Без особено да се засягат многуоуважаемите ни съседи от село Бяло поле, за тяхното село авторът на "Видрица" отбелязва, че "тези хайдути от Кючуклери" доста са го изпотили - вероятно не е успял да основе там революционен комитет. В село Кючуклери не е съществувало училище, за разлика от съседите им от селата Опан и Шеримет. Не съвсем положителното отношение към предците на белополските ни комшии поп Минчо не променя и при второто си споменаване на селото им, чиито жители този път характеризира също не съвсем ласкателно като "палиплевньовци и крадци" (Кънчев, 1985). Можем само да гадаем за евентуалната причина на неособено позитивното отношение на автора на "Видрица" към предците на нашите добри съседи от село Клементиново - от 1891 до 1950 година Бяло поле е носело името на царица Клементина (майката на цар Фердинанд). Една от причините би могла да бъде липсата на училище, друг евентуален негативен мотив вероятно може да бъде отношението на кючуклерци към революционната мисия на съратника на Васил Левски. Не е изключено и да има и някоя лична причина, която свещеникът-хайдутин пропуска да сподели с читателите на неговите изключително ценни спомени. Тези мемоари доста ме стреснаха, да не кажа някоя по-силна дума, с признанията на светиня му за разбойническите нагласи на част от българите по онова време, чиито жертви са били и техни сънародници - християни.

Своето незабравимо село караклисейци, а също и техните потомци наричали не съвсем правоговорно "Караклес", а себе си "караклесци". Но местните жители на Аладаалии, а също и жителите на околните на Аладаалии селища именуваха закачливо бежанците от Караклисе и техните потомци "карабаджаци" (Чернокраки), най-вероятно за това, че отначало повечето от тях ходели поради беднотията си често боси и краката им били оцветени от тамошния чернозем в характерния за него доста траурен цвят. Причината за този прякор може да е и друга, но това, на пръв поглед доста правдоподобно обяснение получих от Тильо Христов, мой отзивчив и неизтощим консултант, отговорил на много от моите краеведски любопитства. И пак според калек' Тильо "карабаджациите" в отговор на закачката викали шеговито пък на местните аладаалийци "толумбаджаци" (дебелокраки), произнасяно на чудесния аладаалийски диалект "тумбъджаци". Не само "Каравелята" и "Пульолар", доколкото можах да изясня с помощта на същия мой консултант Тильо Христов, към "Тумбаджациите" се отнасят и родовете

"Котуманя" и "Чореня". Карабаджаците (бежанците от Караклисе и техните потомци), живеещи в Аладаалии, били наричани присмехулно и сякаш малко завистливо от жителите на околните селища "гърци", посочвайки не само територията, от която те идват - Западна или Гръцка Тракия, а също и културата, която караклисейци донасят със себе си тук. Изглежда, винаги е имало някакво скрито напрежение и явно съперничество между "тумбаджаците" и "карабаджаците". Дори има и такава приказка в селото, че до 9 септември 1944 година в село Васил Левски - Старозагорско уж предимно са управлявали "карабаджаците", а след тази преломна дата - "тумбаджаците".

Караклисейци се заселват най-вече от двете страни на селската централна улица. По-голямата част от нея изглежда е била незаета, защото по време на османското владичество хората са избягвали да строят своите домове около шосетата, по които често са се придвижвали военни и паравоенни формирования. Войсковите части понякога (сякаш не съвсем рядко) са били реална заплаха за имуществото на живеещите домакинства покрай шосетата, за жените и девойките от тези къщи.

Освен бежанците от Караклисе, в Аладаалии се заселват и отделни семейства от с. Кум къой (сега с. Пясъчево), с. Мандрица и от околните селища. От Кум къой са потомците на рода "Пульолар" и рода "Чуряня", а от българското село Мандрица, обитавано от албанци-християни от Корча и Сули, идват братята Георги и Васил Хаджихристови - Арнаутите, които се женят за девойки от Аладаалии. Според внука на Васил Хаджихристов - Арнаутина Тилю Христов, с който проведох няколко пространни интервюта, в Аладаалии се заселват и семейства и от Търново-Сеймен (сега Симеоновград). Не успях да разбера кои са техните потомци, ако въобще е имало такива преселници от споменатия съседен град.

Васил Хаджихристов - Арнаутинът, чиято земеделска земя започва непосредствено на изток от нашия двор, е развеселявал своите съселяни с цветистото си оплакване: "Сотир петел на снопи, Керанчо магаре у нива!". Така мандришкият албанец е споделял тъжните си констатации пред своите близки след поредната си обиколка на "хюртя" си. От брака си с местната девойка Яна Васил Хаджихристов - Арнаутинът има 15 деца, от които са живи и четирите му сина Георги, Тодор, Христо и Диньо, а от 11-те момичета са оживели 6. Посредством тази своя многобройна челяд това семейство се сродява почти с половината село. И още един твърде любопитен факт - този изглежда много предприемчив човек от село Мандрица става след време собственик на около 500 дка земеделска земя, което може би го прави най-крупния земевладелец в село Васил Левски - Старозагорско.

Естествено, през изминалите десетилетия семействата, заселили се в село Васил Левски - Старозагорско, се сродяват и сближават, като мнозинството от тях помнят своите корени. И село Васил Левски нараства и стига 350 къщи, обитавани през най-добрите години за селото от почти 1600 жители. 30-40 години след село Шеримет и в нашето село се разкрива училище. През 1928 г. се построява и нова едноетажна сграда за него с 4 класни стаи, учителска стая, директорски кабинет. То се позиционира на север от старото училище. През 1936 или 1937 г. в него вече се провежда и прогимназиално обучение. Дотогава нашенци получават своето прогимназиално образование в с. Клементиново (сега с. Бяло поле). До началото на 50-те години на миналия век в селото има пет кръчми. В северната част на селото срещу мелницата - дюкяна на Ангел Попов, в западната част по бащиновското шосе е била кръчмата на Ангел Чанков с емблематичното име "Одринка". На главната улица една срещу друга са кръчмите на Ангел Хаджистанков и Димитър Карамалаков. Малко по на север пак по главната улица е пивницата на Злати Хаджистоев, която е с по-кратък живот. Впоследствие в нея след 1950 г. е разположена пощата. На главната улица в къщата на Христов Ангелов - Камбана марка е магазинът на Николай Рохлев, чиято съпруга Донка Рохлева учителства тук. В западната част на селото е магазинът на Иван Янков. В тази част и братята Диньо и Иван Теневи имат магазин, който по-късно преместват на главната улица. В селото има и две ракиджийници - на Златьо Стоев и на Пеньо Минчев. До насилствената колективизация на селското стопанство (1950-1956) в селото има много говеда и коне, за чието "обуване" са се грижели четирима подковачи. С налбантство са се занимавали Запрян Банев, Ангел Христов, Господин Георгиев и Коста Карамалаков.

ПРОЕКТИ Пожелайте ни успех

С Пенка ХРИСТОВА - ръководител на проект по програмата "Ново работно място", разговаря Димитрина МИХАЙЛОВА

Редовните читатели на списание "Зари" неведнъж са се запознавали с някои аспекти от дейността на една неголяма и строго специализирана българска фирма известна като "БГАСИСТ". Нейната дейност е ориентирана най-вече към разпространение на специализирани продукти и услуги за хора със зрителни увреждания. През последните години екипът на фирмата успешно се представя и на полето на реализирането на европейски и национални проекти - както в ролята на водеща организация, така и като надежден партньор и подизпълнител. Отличителна характеристика на всички проекти, по които работи фирмата, е тяхната насоченост към целевата група на хората с увреждания и най-вече към тези със трайни зрителни увреждания.

Не прави изключение и най-новият проект на предприятието, озаглавен "Осигурена заетост на лица с увреждания в "БГАСИСТ" ООД".

- Коя е конкретната програма, по която кандидатствате?

- Проектът се реализира в рамките на Оперативна програма "Развитие на човешките ресурси" 2014-2020 г., приоритетна ос 1 - "Подобряване достъпа до заетост и качеството на работните места", инвестиционен приоритет 1 - "Достъп до заетост за търсещите работа и неактивните лица, включително трайно безработни и лица, отдалечени от пазара на труда, а също и чрез местните инициативи за заетост и подкрепа за мобилността на работната сила". Процедурата на подбор на проекти е BG05M9OP001-1.003 "НОВО РАБОТНО МЯСТО 2015".

- Какви са основните цели, които си поставяте при реализацията на проекта?

- Основната ни цел е разкриването на 4 нови работни места в специализираното предприятие "БГАСИСТ" ООД, предназначени за безработни и неактивни лица с увреждания.

- С какво тази заетост се отличава от обикновеното наемане на такива хора на други работни места?

- Доброто познаване на специфичните възможности и потребности на хората от нашата целева група ни дава възможност да адаптираме както целите, така и предвидените в проектното предложение дейности именно към тези специфични особености на лицата със зрителни увреждания. Така че дейностите, които предстои да се осъществяват в рамките на проекта, обхващат различни аспекти на успешното включване и приспособяване към особеностите на трудовия процес на хора от посочената целева група.

Идеята ни е те наистина да извършват напълно сериозно предвидените по проекта трудови дейности. За целта обаче от нас се изисква всички дейности и подходи да са съобразени с потребностите на хората с увреждания. Това предполага и оказване на допълнителна помощ и услуги и създаване на необходимите технически условия. Освен адаптираните към спецификите на новонаетите служители работни места предвиждаме и допълнителна подкрепа, изразяваща се в наставничество, асистирание, кариерно консултиране и тъй насетне. Предвиждаме и обучение на новонаетите служители в сферата на дигиталните компетентности.

- На какви длъжности ще бъдат назначени новите служители на фирмата?

- Двама от тях ще работят като технически сътрудници, а другите двама като компютърни оператори.

- В крайна сметка какви са окончателните ефекти, които очаквате от реализирането на дейностите по проекта?

- На първо място това би трябвало да се изрази в повишаване на социалния статус и доходите на участниците в проекта. На второ място - в разширяване на дейностите и увеличаване на количеството на предлаганите услуги от страна на "БГАСИСТ", което ще се постигне именно чрез включването в

дейността на фирмата на четирима нови служители.

- Кога стартира и каква е продължителността на проекта?

- Проектът ще се реализира в рамките на 16 месеца и вече стартира през август.

Предвидената по него субсидирана заетост е за 12 месеца, като след нейното изтичане фирмата има ангажимент вече изключително и само за своя сметка да запази за още толкова време поне две от разкритите по проекта работни места.

- На каква стойност е проектът?

- Проектът е на стойност 91 768.56 лв., 100% - безвъзмездно финансиране.

- Какви са потенциалните рискове, на които можете да се натъкнете, или с други думи - какви евентуални проблеми може да очаквате?

- Винаги има риск управляващият орган да не признае даден разход поради дребни пропуски в процеса на отчитането. Бюрократичните изисквания при изпълнението и отчитането на европейските проекти са огромни. Екипът по проекта има значителен опит в това отношение, но въпреки всичко ще бъде необходимо да вложим много професионализъм и внимание, за да не бъдат реализирани загуби за предприятието.

Така че - пожелайте ни успех, а защо не и поне мъничко късмет!

СПОРТ Държавно първенство по стрелба с лък

През първия уикенд на октомври в Кюстендил се състоя държавното първенство по стрелба с лък на федерация "Спорт за хора със зрителни увреждания". Главен организатор на събитието беше Кънка Витова - председател на СК "Пауталия спорт - 2005".

Проявата стана възможно благодарение на община Кюстендил, СК "Пауталия спорт - 2005" и на ФСХЗУ. Всички отседнаха в Парк-хотел "Кюстендил", където условията са отлични, а обслужването на изключителна висота.

Първенството откри лично кметът на Кюстендил Петър Паунов, който изрази своята подкрепа и удовлетворение, затова че форум от подобен ранг се провежда в града.

Стрелците бяха разделени в две категории - Б1 и Б2/3.

Съдии бяха Добромира Данаилова и Янко Иванов.

Състезанието протече при условията, определени в наредбата, утвърдена от УС на федерацията.

В отборното класиране третото място зае тимът на СК "Бялата лястовица" от Габрово в състав Йордан Цирков, Негослав Събев, Тодор Георгиев. Среброто остана за първия отбор на домакините в състав Димитър Тасев, Росица Иванова, Стефанка Янкова. Шампион за 2016 г. е първият отбор на "Витоша" Софийски университет в състав Илинка Дилкова, Стела Стефанова, Иван Янев.

В категория Б2/3 бронзов медалист стана Илинка Дилкова, среброто завоюва Димитър Тасев, а златото Тодор Георгиев.

В категория Б1 след бараж за второто място бронзът остана за Росица Иванова, среброто за Стефанка Янкова, златото за Иван Янев.

Наградите (купи, медали и плакети) връчиха организаторът на първенството и председателят на федерацията на тържествена вечеря в ресторанта на хотела.

ЮБИЛЕЙ Стоян Бабеков на 80 години

55 години, отдадени на българската музика и хоровото дело

Стоян Бабеков е написал стотици вокални произведения. Създал е три концерта и много творби за различни инструменти. Дирижирал е над 4870 концерта и църковни служения.

Той има присъдени 45 награди, между които орден "Свети Свети Кирил и Методий" - първа степен и "Пожизнена награда за принос към нацията и държавата", "Златен век" от Министерството на културата и "Златна значка" от МНО, "Златна лира" от СМД и "Златно петолиние" от СБК, медали от конкурси и фестивали у нас и в чужбина - това е визитната картичка на Стоян Бабеков, роден в София на 16 октомври 1936 година.

Като музиковед завършва ДДК (сега ДМА), учи композиция при Ал. Райчев и В. Стоянов, а хорово дирижиране при Л. Максимов и Г. Димитров. От 1962 година в продължение на три десетилетия е диригент на първия в света професионален хор на хора с нарушено зрение, а междуременно дирижира състави към заводи и военни поделения, създава Камерен хор "Алилуя" и Смесен хор към Храм "Свето Възкресение".

Още от 70-те години на миналия век Бабеков активно работи за развитието и популяризирането на българската източноправославна музика. Автор е на "Славослов на мира"- 1978 г. и "Мир да цари" - 1983 г. - първите църковни произведения от жив композитор, изпълнени след 9 септември 1944 година на официални концерти по повод 25-ата годишнина от възстановяването на Българската патриаршия. От 1994 до 2000 г. организира 5 издания на "Нека бъдем по-добри" - първи конкурс за български литургични песнопения. През 1999 г. издава авторски сборник и компактдиск с произведения, посветени на 2000-та годишнина от Рождество Христово, а през 2005 г. излиза от печат първият му том с авторски литургични песнопения. Досега е написал 11 литургии.

Редакцията на списание "Зари" пожелава на юбиляря здраве, радост и щастие! Нека неговите творби да бъдат вдъхновение за много бъдещи музиканти! На многая лета, маестро!

Редакция "Зари"